

Sukellus vesienhallintaan

STADDON, CHAD (2010). *Managing Europe's water resources. Twenty-first century challenges*. 290 s. Ashgate, Surrey.

Onko vesi yleinen vai taloudellinen hyödyke? Pitääkö vesipulaan tai veden epätasaiseen saatavuuteen liittyvät ongelmat ratkaista teknisesti vai poliittisesti? Onko vesivarojen yksityistäminen hidastanut varantojen ehtymistä ja parantanut veden saatavuutta, vai ovatko sen seuraukset olleet negatiivisia? Muun muassa nämä kysymykset muodostavat pohjan sille keskustelulle, jota käydään veden ontologisista arvoista, veteen liittyvistä eturistiriidoista ja vesivarojen hallinnan normatiivisista lähtökohdista.

Veteen liittyviä kysymyksiä voidaan tarkastella monista näkökulmista. Akateemisessa tutkimuksessa on perinteisesti etsitty vastauksia kysymyksiin, joita julkiset instituutiot, kansainväliset riippumattomat järjestöt ja kaupalliset yritykset ovat esittäneet. Näiden tahojen intressit ja mieltymykset vaihtelevat, vaikka pyrkimys keskittää kehitykseen on tunnustettu yleisesti. Toisten lähtökohdiana ovat veden tasa-arvoinen saanti ja puhtaanapito sekä veden laadun ja ekosysteemipalveluiden turvaaminen. Toiset etsivät vesiongelmien taloudellisesti toteuttamiskelpoisia ratkaisuja ja pyrkivät ympäristövaikutusten vähentämiseen pitkällä aikavälillä. Monipuolisuudestaan huolimatta akateeminen keskustelu on

ollut tieteenalasadonnaista. Esimerkiksi veden laatuun liittyviä kysymyksiä ovat pohtineet kemistit, jakelua ja viemärointiä insinöörit, arviointia ja hinnoittelua taloustieteilijät ja tasa-arvoa yhteiskuntatieteilijät.

Maantieteilijä ja ympäristöhallinnan tutkija Chad Staddonin tuoreen teoksen ansio suhteessa muuhun vesivarojen hallinnasta julkaistuun kirjallisuuteen on sen tavoite käsitellä vesiongelmia laaja-alaisesti ja monitieteisesti. Staddon ruotii kriittisesti ympäristötieteiden käsitelmiä veden laadun ja virtauksen kysymyksiä ja sitoo ne yhteiskunnalliseen keskusteluun veden poliittisuudesta ja resurssiarvosta. Ympäristöekologian ja poliittisen ekologian yhteys on tiivis ja johdonmukainen.

Teoksessa on myös onnistunut pedagoginen painotus. Staddon esittelee aiheitaan ottamatta lähtökohtiaan valmiiksi annettuina. Perustavimmatkin määritelmät ja tieteelliset termit selitetään aihepiiriä heikommin tunteville ja teoksen lopussa on laaja sanastoliite. Jokainen luku päättyy ehdotuksiin jatkotutkimuksen aiheista ja listaan tutkimuskysymyksistä, jotka tosin ovat paikoitellen turhan spesifejä.

Teoksen johdannossa esitellään veden merkitystä elämää ylläpitäville järjestelmille, kulttuurille ja asutukselle. Tarkasteluperspektiivi ulottuu kauas menneeseen. Johdanto havainnollistaa myös, millainen dikotomia valitsee virtojen manipulointiin ja rationalisointiin tähtäävän insinööritaidon sekä vedentarpeen vähentämiseen

tähtäävän integroidun vesienhallinnan välillä. Insinööri-taidon paradigma perustuu tiukkaan teknosentrismiin, ”poliittisten ja teknisten ongelmien sekä modernististen kehitysihanteiden sidokseen” (s. 12). Integroidussa vesienhallinnassa yhdistetään ihmisten ja ympäristön tarpeet. Siinä pyritään vähentämään veden kulutusta ja kasvattamaan osallisten määrää. Staddon asettaa myös vastakkain nobelisti Eleanor Ostromin teorian yhteisestä ”altaasta” (*common pool resource theory*) ja hyödyke-ajattelun, jossa vesivarjoja luovutetaan uusliberalististen ihanteiden mukaisesti yksityisten tahojen hallintaan.

Johdannon jälkeen Staddon keskittyy vesistöjen globaaliin hallintaan. Hän esittelee hydropoliitiikan kysymyksiä ja tärkeimpiä kansainvälisten vesikonfliktien estämiseen tähtääviä sopimuksia. Kirjoittaja luo kiinnostavan katsauksen nimekkäisiin riippumattomiin kansalaisjärjestöihin ja niiden kansainvälisiin toimintakenttiin ja luo siten yhteyttä kansalaisyhteiskunnan ja talouselämän välille.

Kolmannessa luvussa käsitellään vedensaannin ja viemäröinnin ongelmia Euroopassa, etenkin Britanniassa. Historiallinen katsaus taustoitaa tämän hetken vesienhallintaa ohjaavia lakeja, etenkin Euroopan unionin vesidirektiiviä (*European Water Framework Directive*). Staddon esittelee myös vesivarjojen kestävän hallinnan tärkeimmät periaatteet, kuten ongelmien ehkäisemisen, läheisyysperiaatteen, hallinnon läpinäkyvyyden ja vastuuvollisuuden jakamisen.

Teoksen ydinluvuissa tutustutaan vesivarjoja kuluttaviin avainprosesseihin kvantitatiivisesti ja kvalitatiivisesti. Lisäksi Staddon esittää joitakin teknisiä laskelmia vesien suojelemiseksi. Lukijalle nämä luvut ovat teknisen luonteensa johdosta haastavimpia. Ne ovat kuitenkin äärimmäisen tärkeitä aiheen kokonaisvaltaisen ymmärtämisen kannalta. Staddon onneksi perehdyttää teemoihin johdantomaisesti. Osallistavampaan keskusteluun hän houkuttelee vasta luvun lopussa.

Staddon esittelee myös kaksi tärkeää eurooppalaista vesienhallinnan kysymystä: yksityistämisen ja padot. Hän kuvaa tapauksia, joissa niiden avulla on ratkottu veden riittävyyden ongelmia, mutta joissa ratkaisut ovatkin synnyttäneet uusia pulmia. Yksityistämistä ovat yleensä ajaneet kansainväliset toimijat, jolloin suhteelliset hyödyt ovat jakautuneet epätasa-arvoisesti ja keskittyneet ylikansallisten yritysten käsiin. Staddon mainitsee myös kansanliikkeet ja yritykset palauttaa vesipalvelut julkisiksi. Maininta on kuitenkin pintapuolinen, eikä Staddon esitä sen tueksi esimerkkejä. Päätösluvussa Staddon viimeinkin käsittelee veteen liittyviä hasardeja, ilmastonmuutoksen seurauksia ja muita tärkeitä asioita, mutta jälleen hyvin lyhyesti.

Vaikka teoksen otsikossa viitataan Eurooppaan, Staddon käsittelee myös muita alueita. Oikeastaan vain kolmannes teoksen luvuista liittyy Eurooppaan ja sen aluei-

siin. Staddonin esimerkit tunnetuimmista vesiongelmita, kuten Intian Narmadan laakson vesipolitiikasta tai Palestiinasta ja Niilin alueelta, perustuvat toisen käden lähteisiin. Kuvaukset Euroopasta, etenkin Briteistä, pohjautuvat puolestaan kirjoittajan omiin tutkimuksiin. Staddon kulkee myös mittakaavasta toiseen. Hän käsittelee paitsi kansainvälisten sopimusten ohjaamia maailmanlaajuisia vuorovaikutussuhteita myös hallinnon vaihtoehtoja paikallisella tasolla.

Teos on yleispiirteiltään kriittinen ja keskittyy veteen liittyviin haasteisiin ja politiikkaan. Siitä löytyy kuitenkin joitakin ristiriitaisuuksia. Esimerkiksi kakkosluvussa Staddon tuntuu väheksyvän kansalaisjärjestöjen roolia, vaikka juuri kansalaisten reaktiot ovat olleet monilla alueilla tärkeitä taisteluissa patoja ja yksityistämistä vastaan. Vielä suurempi ristiriita löytyy kuudennen luvun yhteenvedosta, jossa kirjoittaja toteaa että ”makean veden yksityistäminen ei ole välttämättä huono asia [...] jotkut ratkaisut [...] saattavat auttaa miljoonia köyhiä saamaan perusvedenhuollon” (s. 166). Staddon tuntuu väittävän, että kriisit ovat johtuneet yksityistämisen satunnaisesta huonosta toteutuksesta sen sijasta että epäonnistumisten taustalla olisi luonnonvarojen hyödykkeeksi tekemiseen liittyvä rakenteellinen ongelma. Tämä ristiriita on kuitenkin osoitettu muussa alan kirjallisuudessa.

Vaikka on tärkeää arvioida koko sitä laajaa ongelmakenttää, jota kirja käsittelee, on myös syytä korostaa että tällaisenaankin teos on tietoisin valikoinnin tulosta. Muutamia aihepiirejä on sivuutettu. Näitä ovat esimerkiksi osallisten huomioon ottaminen valuma-alueilla, valuma-alueiden rajaukseen liittyvät käytännölliset ja hallinnolliset ongelmat, kansalaisten taistelu vesipalveluiden julkistamisen puolesta sekä paik-

listen liikkeiden ja yksityistämistä vastustavan vesimanifestin (*Water Manifesto*) vaikutus. Staddon olisi voinut käsitellä myös vesitariffien hinnanmuodostusta, Etelä-Euroopan ja Välimeren alueen vesistrategioita, Yhdistyneiden Kansakuntien vuosittain asetettujen globaaleja vaikutuksia sekä EU:n kansainvälisen yhteistyön ohjelmia.

Koska vesi on monta ulottuvuutta sisältävä resurssi, joka ylläpitää elämää, sosiospatiaalisia systeemejä ja käytäntöjä, olisi liian kunnianhimoista pyrkiä käsittelemään kaikkia siihen liittyviä asioita yhdessä nitessä. Joka tapauksessa tämän päivän tärkeät kysymykset voivat johtaa täysin uudenlaisiin tilanteisiin ja haasteisiin tulevaisuudessa. Vaikka Staddonin teos rajoittuu nykypäivään, se on opettava lukukokemus jokaiselle, joka tahtoo syventyä tähän monimutkaiseen aiheeseen.

PAOLA MINOIA

Geotieteiden ja maantieteen laitos,
Helsingin yliopisto

